

บทที่ 4 ภูมิลำเนาของนิติบุคคล

เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลที่สมมุติขึ้นตามกฎหมาย จึงแตกต่างไปจากบุคคลธรรมดา และเราไม่สามารถที่จะทราบได้ว่ามีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใด ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 68 และมาตรา 69 จึงได้กำหนดภูมิลำเนาของนิติบุคคลไว้ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 68 บัญญัติว่า “ภูมิลำเนาของนิติบุคคล ได้แก่ถิ่นอันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่หรือถิ่นอันเป็นที่ตั้งที่ทำการ หรือถิ่นที่ได้เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง” และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 69 บัญญัติว่า “ในกรณีที่นิติบุคคลมีที่ตั้งที่ทำการหลายแห่งหรือมีสำนักงานสาขา ให้ถือว่าถิ่นอันเป็นที่ตั้งของที่ทำการหรือของสำนักงานสาขาเป็นภูมิลำเนาในส่วนกิจการอันได้กระทำ ณ ที่นั้นด้วย”

จากมาตราทั้งสองพอแยกภูมิลำเนาของนิติบุคคลออกเป็น

1. ถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ หรือ ที่ตั้งที่ทำการอยู่
2. ถิ่นที่เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง
3. ถิ่นที่มีสาขาสำนักงานอันควรจัดเป็นภูมิลำเนาเฉพาะในส่วนกิจการอันได้กระทำ ณ ที่นั้น

1. ถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ หรือ ที่ตั้งที่ทำการตั้งอยู่ โดยปกติแล้วภูมิลำเนาของนิติบุคคลได้แก่ ถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่ตั้งอยู่ หรือที่ตั้งที่ทำการตั้งอยู่ ซึ่งถิ่นที่สำนักงานใหญ่ หรือที่ตั้งที่ทำการตั้งอยู่นั้น คือ ถิ่นซึ่งเป็นที่ยุทธศาสตร์หรือจัดกิจการของนิติบุคคล

2. **ถิ่นที่เลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง** นอก จากนิติบุคคลจะมีถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่ หรือที่ตั้งที่ทำการตั้งอยู่เป็นภูมิลำเนาแล้ว มาตรา 68 ยังกำหนดให้นิติบุคคลสามารถมีภูมิลำเนาเฉพาะการได้อีกด้วย ถ้าในข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งได้เลือกเอาไว้แล้ว

3. **ถิ่นที่สาขาสำนักงานอันควรจัดเป็นภูมิลำเนา** เฉพาะในส่วนกิจการอันได้ กระทำ ณ ที่นั้น โดยปกตินิติบุคคลที่มีกิจการใหญ่โต มักจะมีสาขาอยู่ในที่ต่าง ๆ เพื่อขยาย กิจการของตน ดังนี้หากกิจการที่กระทำในสาขานั้น มีลักษณะที่ดำเนินกิจการสมบูรณ์ ลำพังตัวได้ก็อาจถือว่าถิ่นที่ตั้งสำนักงานสาขานั้นเป็นภูมิลำเนาในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการที่ สาขานั้นดำเนินการ หรือบริษัทที่มีสำนักงานใหญ่อยู่ในต่างประเทศ แต่มาตั้งสาขาทำการ ค่าในประเทศไทย อาจถือว่าภูมิลำเนาในประเทศไทย สำหรับกิจการที่ได้กระทำใน ประเทศไทย ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 69

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 484/2507 อันบริษัทจำกัด นอกจากสำนักงานใหญ่แล้ว จะมี สำนักงานสาขาที่ใดอีกก็ได้ และสาขาบริษัทใดก็คือส่วนหนึ่งของบริษัทนั่นเอง ไม่ต้องมี การจดทะเบียนให้สาขาเป็นบริษัทขึ้นอีก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 279/2513 ฟ้องกล่าวว่า ฟ้องธนาคารไทยพัฒนาจำกัด สาขาวัดตึก แม้จะไม่ได้ความว่าธนาคารสาขานั้น เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ถือว่าฟ้องธนาคาร ไทยพัฒนาจำกัดนั่นเอง เพราะบริษัทจำกัดนั้น นอกจากสำนักงานแห่งใหญ่แล้ว จะมี สำนักงานสาขาที่ใดอีกก็ได้ และสาขาของบริษัทใดก็คือส่วนหนึ่งของบริษัทนั้นนั่นเอง ไม่ ต้องจดทะเบียนให้สาขา เป็นบริษัทขึ้นอีก

คำพิพากษาฎีกาที่ 1318/2513 บริษัทต่างประเทศ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักรของรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เมื่อบริษัทนั้นมีสาขาสำนักงานใหญ่ในประเทศไทย และหนี้นั้นก็เป็นที่เกิดแต่การที่จำเลยซื้อสินค้าจากสาขาสำนักงานของบริษัท ซึ่งถือได้ว่าบริษัทนั้นมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยด้วย ตามมาตรา 71 วรรค 2 การขอรับชำระหนี้ในกรณีเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ตามเงื่อนไขในมาตรา 178 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 807/2517 บริษัทจำเลยที่ 1 จดทะเบียนและตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ต่างประเทศไม่มีสำนักงานสาขาในประเทศไทย แม้บริษัทจำเลยที่ 1 จะมอบให้บริษัทจำเลยที่ 2 เป็นตัวแทนในประเทศไทย ก็ยังถือไม่ได้ว่าบริษัทจำเลยที่ 1 มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศอันจะทำให้โจทก์ฟ้องบริษัทจำเลยที่ 1 ได้